УДК 331.5:004.77
JEL: E24; J20; J22; F22

ДИСТАНЦІЙНА ЗАЙНЯТІСТЬ: ПЕРЕДУМОВА, ФОРМА ПРОЯВУ ТА НАСЛІДОК РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

©2019 **МАЛЯР Д. В.**

УДК 331.5:004.77
JEL: E24; J20; J22; F22

Маляр Д. В. Дистанційна зайнятість: передумова, форма прояву та наслідок розвитку цифрової економіки

Автор розглядає телекомп'ютінг як одну з провідних форм віртуальної зайнятості, виникненню якої сприяють такі гнучкі форми працевлаштування: фрілансінг, нульовий контракт, міні-робота, а також відповідні форми запозичення кадрів: аутстафінг, темпорері стафінг, лізинг персоналу, аутсорсинг. З'ясовано, що дані форми залучення робочої сили через їх гнучкість, частковість або запозиченість зумовлюють утворення саме дистанційних трудових відносин. Таким робітникам зручніше працювати віддалено. З'ясовано, що дистанційна зайнятість є підґрунтям для скорочення витрат на оренду приміщення, облаштування робочого місця, комунальні платежі тощо. Доведено, що дистанційна зайнятість визначає підвищення продуктивності праці за рахунок економії часу на пересування та більш ефективне управління часом з боку робітників. Вивільнення часу та його оптимальний розподіл згідно із власним гнучким графіком дозволяє скоротити витрати робітника. Обґрунтовано, що ефективність дистанційної зайнятості приводить до появи нових організаційних структур: віртуальних організацій, електронних підприємств, електронних урядів. Відбувається віртуалізація роботи окремих трудових колективів, які взагалі відмовляються від утримання офісів. У межах концепції е-уряду спостерігається дистанціювання трудових послуг, але вже в суспільних масштабах. Показано, що віртуалізація в теперішній час охоплює не лише суб'єктів господарювання або уряд, але й також певні, схильні до цього, галузі економіки. На думку автора, схильність галузей економіки до дистанційної зайнятості залежить від двох аспектів. По-перше, якою мірою використовуються цифрові технології у виробництві конкретної галузі. По-друге, наскільки результати праці в певній галузі можуть бути оцифровані та надіслані дистанційно замовнику. Таким чином, віртуальна зайнятість зумовлює розгортання цифрової економіки, оскільки ґрунтується на використанні телекомунікаційних технологій. Обсяги дистанційної зайнятості служать певним критерієм діджиталізації економіки.

Ключові слова: *віртуальна зайнятість, телекомп'ютінг, телеробота, фрілансінг, аутстафінг, аутсорсинг, схильність до віртуальної зайнятості.*

DOI:

Рис.: *4.* ***Табл.:*** *1.* ***Бібл.:*** *10.*

Маляр Дмитро Віталійович *– кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Університет митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, Дніпро, 49000, Україна)*
E-mail: *maldim40@gmail.com*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0003-4504-6566*

УДК 331.5:004.77
JEL: E24; J20; J22; F22

Маляр Д. В. Дистанционная занятость: предусловие, форма проявления и следствие развития цифровой экономики

Автор рассматривает телекомпьютинг как одну из ведущих форм виртуальной занятости, возникновению которой способствуют следующие гибкие формы трудоустройства: фрилансинг, нулевой контракт, мини-робота, а также соответствующие формы заимствования кадров: аутстаффинг, темпорери стаффинг, лизинг персонала, аутсорсинг. Выяснено, что данные формы привлечения рабочей силы из-за их гибкости или частичности приводят к образованию именно дистанционных трудовых отношений. Таким работникам удобнее работать удаленно. Установлено, что дистанционная занятость является основой для сокращения расходов на аренду помещения, обустройство рабочего места, коммунальные платежи и т. п. Доказано, что дистанционная занятость определяет повышение производительности труда за счет экономии времени на передвижение и более эффективное управление временем со стороны работников. Высвобождение времени и его оптимальное распределение согласно собственному гибкому графику позволяет сократить расходы работника. Обосновано, что эффективность дистанционной занятости приводит к появлению новых организационных структур: виртуальных организаций, электронных предприятий, электронных правительств. Происходит виртуализация работы отдельных трудовых коллективов, которые вообще отказываются от содержания офисов. В рамках концепции е-правительства наблюдается дистанционирование трудовых услуг, но уже в общественных масштабах. Показано, что виртуализация в настоящее время охватывает не только субъектов хозяйствования или правительство, но также определенные, подверженные этому, отрасли экономики. По мнению автора, склонность отраслей экономики к дистанционной занятости зависит от двух аспектов. Во-первых, в какой степени используются цифровые технологии в производстве конкретной отрасли. Во-

UDC 331.5:004.77
JEL: E24; J20; J22; F22

Maliar D. V. Remote Employment: Precondition, Form of Manifestation and Consequences of the Development of the Digital Economy

The author considers telecomputing as one of the leading forms of virtual employment, emergence of which is facilitated by the following flexible forms of employment: freelancing, zero contract, mini-work, as well as appropriate forms of borrowing of personnel: outstaffing, temporary staffing, staff leasing, outsourcing. It is identified that these forms of labor force recruitment lead directly to the formation of remote labor relations because of their flexibility or partiality. These workers feel more comfortable working remotely. It is determined that distance employment is the basis for reducing the cost of renting office, setting up a working place, utility bills, etc. It is proved that distance employment determines the enhanced performance by saving time on transfers and better time management on the part of workers. Freeing up time and an optimal time distribution according to the worker's own flexible schedule allows reducing the worker costs. It is substantiated that the efficiency of remote employment leads to the emergence of new organizational structures: virtual organizations, electronic enterprises, electronic governments. There comes a virtualization of the work of individual labor collectives, which generally refuse to maintain offices. Within the framework of the e-government conception, there is a remotization of labor services, taking place on a public scale. It is displayed that virtualization nowadays targets not only business entities or the government, but also certain sectors of the economy that can be subject to it. According to the author, the propensity of industries to remote employment depends on two aspects. First, to what extent digital technologies are used in the production of a particular industry. Secondly, how much the results of labor in a certain area can be digitized and sent remotely to the customer. Thus, virtual employment leads to the deploy-

вторых, насколько результаты труда в определенной области могут быть оцифрованы и направлены дистанционно заказчику. Таким образом, виртуальная занятость приводит к развертыванию цифровой экономики, поскольку основывается на использовании телекоммуникационных технологий. Объемы дистанционной занятости служат определенным критерием диджитализации экономики.
Ключевые слова: *виртуальная занятость, телекомпьютинг, телеработа, фрилансинг, аутстаффинг, аутсорсинг, склонность к виртуальной занятости.*
Рис.: *4.* ***Табл.:*** *1.* ***Библ.:*** *10.*
Маляр Дмитрий Витальевич *– кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента внешнеэкономической деятельности, Университет таможенного дела и финансов (вул. Володимира Вернадського, 2/4, Днепр, 49000, Украина)* ***E-mail:*** *maldim40@gmail.com*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0003-4504-6566*

ment of the digital economy, as it is based on the use of telecommunication technologies. Remote employment volumes serve as a certain criterion for the digitalization of the economy.
Keywords: *virtual employment, telecomputing, teleworking, freelancing, outstaffing, outsourcing, penchant for virtual employment.*
Fig.: *4.* ***Tabl.:*** *1.* ***Bibl.:*** *10.*
Maliar Dmytro V. *– PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management of Foreign Economic Activity, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyr Vernadsky Str., Dnipro, 49000, Ukraine)*
E-mail: *maldim40@gmail.com*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0003-4504-6566*

На нашу думку, вже давно назріла гостра необхідність запровадження поняття *«телекомунікаційна, або віртуальна, зайнятість»* – тобто, працевлаштування з оформленням у штаті певного підприємства або на умовах контракту, але з обов'язковою можливістю виконання своїх трудових обов'язків дистанційно за допомогою електронних засобів: комп'ютер, телефон, факс, інтернет-технології. Така форма праці одержала назву «телеробота» [1] і сьогодні є невід'ємною складовою сучасного ринку праці, що виникла природно завдяки зростанню ролі телекомунікацій саме в бізнес-процесах.

Вивченню різноманітних аспектів проблематики дистанційної зайнятості були присвячені праці таких науковців в частині: правового регулювання та забезпечення (М. І. Іншин, А. А. Курова, В. О. Носенко, А. К. Бойко, Н. М. Вапнярчук, С. В. Вишновецька, Л. В. Котова); сучасних трендів в організації та оплаті праці (О. О. Герасименко, Л. В. Щетініна, С. Г. Рудакова); проблем і легалізації таких трудових відносин (Я. В. Свічкарьова, М. М. Моцар); трансформації соціально-трудової сфери (А. В. Дощенко).

Незважаючи на охоплення багатьох аспектів дистанційної зайнятості, все ще залишаються поза увагою: форми працевлаштування, які за своїм характером сприяють поширенню дистанційних трудових послуг на ринку праці; місце та роль дистанційної зайнятості у формуванні цифрової економіки в цілому та окремих галузей.

Метою даного дослідження є вивчення дистанційної зайнятості як сучасної технологічної форми трудових відносин в умовах цифрової економіки, а також з'ясування чинників сприяння її утворенню. Вказана мета конкретизується в таких завданнях: дослідити гнучкі форми зайнятості та форми запозичення персоналу; вивчити причинно-наслідкові зв'язки між розвитком цифрової економіки та зростанням обсягів дистанційної зайнятості.

Справжньою особливістю телекомунікаційної зайнятості є дистанціювання, або віддаленість від роботодавця (децентралізація), звідси перспективність виконання робіт як вдома, так і в будь-якій точці світу. Телекомунікаційна зайнятість матиме місце, коли хоча б 20% робочого часу фахівець проводить віддалено завдяки застосуванню сучасних технологій. Віртуальність такої форми зайнятості проявляється у фізичній відсутності на робочому місці, що автоматично утворює якісно нові можливості для використання робочої сили. Однак телеробота одразу створює і певні проблеми щодо реєстрації такої зайнятості державними органами, стягнення податків. Особливо актуальне таке питання у випадку, якщо роботодавець і найманий працівник є резидентами різних країн. Так, суттєва частка IT-фахівців в Україні мають статус ФОП, які працюють на компанії за контрактом і на цій підставі самостійно сплачують єдиний податок. Величина цього податку саме з боку IT-підприємців протягом 2013–2017 рр. у середньому зростала на 58,8% кожний рік і у 2017 р. склала 3,2 млрд грн [2]. Феномен «IT-підприємця», який по суті є фрілансером у сфері телекомунікаційних і програмних послуг, пояснюється, з одного боку, необхідністю якось втиснути в рамки сучасного трудового законодавства нову віртуальну форму зайнятості, з іншого – це банальне небажання компаній «роздувати» штат IT-фахівців та сплачувати за них податки.

Провідною формою віртуальної зайнятості, поза сумніву, постає телеком'ютинг – виконання робіт дистанційно за допомогою комп'ютера і мережі Інтернет, з подальшим звітуванням перед замовником або центральним офісом [3]. Одним із найбільших популяризаторів телеком'ютінга у світі є Європейська Комісія, зусиллями якої були створені такі європейські програми, орієнтовані на розвиток і поширення дистанційних форм зайнятості, а саме: TWIN (створення центрів телероботи для інвалідів); WORKNET (пілотні схеми телероботи всередині великих компаній Італії та Франції); HMR (створення міжнародних центрів телероботи між Бельгією, Францією і Люксембургом [4].

Доцільно уточнити або конкретизувати, які форми працевлаштування сприяють поширенню телеком'ютінгу? Перш за все, це фрілансінг, що походить від англ. *freelancer* – «вільний митець», який працює виключно за контрактом і не входить в штат

жодної компанії, але саме це дозволяє йому одночасно виконувати певні проекти (роботи) для різних замовників. Фрілансінг у багатьох випадках є неофіційною (незаконною) зайнятістю на тій підставі, що вона взагалі приховується як така з метою уникнення оподаткування. За наявності трудового контракту фрілансер потрапляє в поле зору фіскальної служби, проте такого контракту може і не бути.

Розвитку телекомп'ютінгу сприяють нульові трудові контракти, за якими роботодавець залучає працівника за необхідністю без обговорення фіксованих годин роботи та графіку роботи, а оплата праці відбувається лише по факту виконаних робіт, тобто відрядно.

Значного поширення в Європі, зокрема в Німеччині, здобула міні-робота (*minijob*), яка передбачає виконання посадових обов'язків не більше 15 годин на тиждень, що є підґрунтям для суміщення робіт і працевлаштування осіб з функціональними вадами. Нульові контракти та міні-робота – це форми часткової зайнятості, які ідеально підходять для їх виконання у віддаленому режимі без закріплення робочого місця на підприємстві (віртуальна зайнятість), що знов таки вигідно обом сторонам трудових відносин.

Аутстафінг і аутсорсинг, як нові форми залучення позаштатного персоналу, дозволяють повніше розкрити поняття віртуальної зайнятості та широко використовуються в Україні. Аутстафінг (*outstaffing*) – віддзеркалює взаємовідносини між фірмою-замовником та фірмою-виконавцем з приводу надання для виконання конкретних завдань (робіт) своїх фахівців.

Аутсорсинг (*outsourcing*) – також віддзеркалює взаємовідносини між фірмою-замовником і фірмою-виконавцем, але вже з приводу передачі виконавцю певних непрофільних бізнес-процесів, наприклад – ведення бухгалтерії, виконання дизайнерських завдань, контролінг виробничих процесів тощо.

Так званий темпорері стафінг (*temporary staffing*) також створює природні передумови для появи віртуальної зайнятості, оскільки передбачає залучення персоналу на короткий термін 0 від 1 доби до 3 місяців, наприклад на час відпустки або хвороби штатного робітника. Звісно, якщо це можливо, такий фахівець буде надавати перевагу виконанню посадових функцій віддалено.

За кордоном у практиці трудових послуг широко використовується лізинг персоналу (*staff leasing*) – свого роду довгострокова «оренда» робітників іншого підприємства на термін від 3-х місяців або тривале залучення робітників з певною періодичністю. Особливість таких контрактів полягає в тому, що ними обумовлюється можливість переходу робітників у штат лізингоодержувача.

Аутсорсинг, аустафінг, темпорері стафінг, лізинг персоналу – це все різні форми запозичення персоналу в тимчасове користування, тобто всіх їх об'єднує юридична приналежність робітників до іншого суб'єкта господарювання. Відповідно всі без винятку форми «займу» персоналу створюють ідеальні передумови для дистанціювання від кожного конкретного нового місця роботи та виконання обов'язків у зручній та знайомій обстановці – на власному підприємстві або вдома, і чим коротше термін такого займу, тим актуальніша й вірогідніша віртуальна зайнятість (*рис. 1*).

На українських підприємствах все частіше використовують працю позаштатних фахівців (користувачів комп'ютера), що знову свідчить на користь розвитку віртуальної зайнятості. Масштаби залучення позаштатників такі, що навіть державний комітет статистики надає дані з урахуванням вказаної категорії робітників (*табл. 1*). Останній стовпчик таблиці характеризує частку працівників (штатних і позаштатних), які використовували комп'ютер із доступом до мережі Інтернет. По всіх категоріях підприємств така частка коливається від 64,9 до 91,7%,

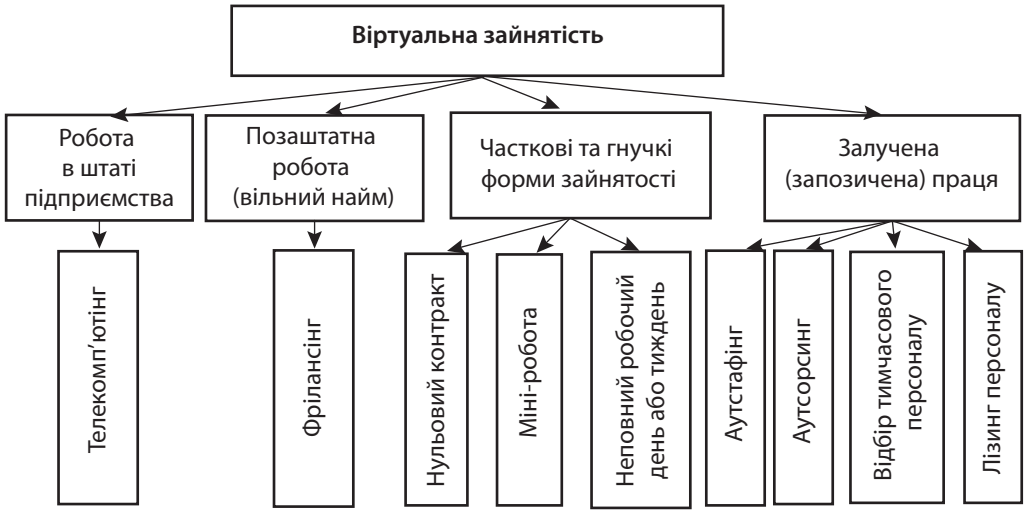

Рис. 1. Види працевлаштування, що сприяють або зумовлюють виникнення віртуальної зайнятості

і це означає, що більшість із зазначених користувачів комп'ютера або вже представляють віртуальну зайнятість, або потенційно для цього готові.

Однією із основних переваг віртуальної зайнятості є мінімізація витрат, оскільки взагалі відсутні витрати на облаштування робочого місця та оренду приміщення, комунальні витрати тощо.

Наприклад, фрілансер одержує оплату за виконану роботу, певний проект або конкретну задачу, а, як відомо, відрядна оплата праці – найбільш ефективна на відміну від штатного фахівця, який, скоріше за все, буде винагороджуватися за відпрацьований час. У разі запозичення персоналу внаслідок аутстафінгу, темпорері стафінгу, лізингу спостерігається зменшення витрат і в частині несплати податків за таких робітників, оскільки вони знаходяться в штаті іншої фірми. До речі, це дуже ефективний спосіб для підприємців не перевищити граничну кількість робітників, наприклад у 10 осіб, оскільки офіційно вони зареєстровані на іншому підприємстві.

Однією з переваг дистанційних робітників є більш висока продуктивність праці. Так, за дослідженнями компанії «AT & T», збільшення продуктивності внаслідок переходу на телеком'ютінг відбулося на 25% в «JC Penny», у «The Travelers» – на 33%, безпосередньо в «AT & T» – на 45% і найвищий приріст демонструє «Pacific Bell» – 57%. Такі спостереження стимулюють підприємства для використання можливостей телеком'ютінгу. Зокрема, за даними Gartner, у розвинутих країнах світу у 2000 р. кількість персоналу, який був зайнятий не менше 8 годин на тиждень у дистанційному режимі, відповідала 6 млн, а вже у 2008 р. ця цифра зросла до 12 млн, а у 2020 р., за прогнозами, очікується вже від 40 до 50 млн. Отже, телеком'ютінг, запропонований американцем Джеком Ніллсом як засіб вирішення транспортних проблем ще в 1972 р., по справжньому починає себе виправдовувати і у вирішенні питань масштабних заторів у великих містах, і у вичерпуванні родовищ нафти по всьому світі [4].

На наш погляд, приріст продуктивності праці за умов віртуальної зайнятості пояснюється економією часу на пересування до місця роботи, більш зручними умовами праці вдома, можливістю вирішення власних домашніх проблем без відриву і з власним гнучким графіком роботи, що в сукупності можна трактувати як спроможність ефективно управляти своїм часом. Автоматично це свідчить про зниження витрат часу й, відповідно, грошових витрат для робітника. Йдеться передусім ні про економію на проїзді (хоча вона також має місце), а про більш оптимальне застосування себе як робочої сили.

Скорочення витрат для роботодавця, а також зниження витрат самих віртуальних робітників у сукупності з одночасним підвищенням продуктивності їх праці дають потужний ефект у вигляді зниження ціни дистанційних трудових послуг і, відповідно, їх високої конкурентоспроможності на ринку праці.

Справжнім апогеєм розвитку телеком'ютінгу є поява віртуальних організацій (електронних підприємств) та електронного уряду, що свідчить про перехід телеком'ютінгової форми організації бізнесу і навіть врядування із зони випадковості до утворення системного організаційного підходу як у підприємництві, так і в управлінні державою з наданням відповідного юридично зафіксованого статусу (структури).

На початку 20 сторіччя у 170 країнах спостерігалося впровадження певних елементів електронного уряду, створення загальнодержавного порталу, надання інформації та послуг онлайн тощо. Звісно,

Таблиця 1

Використання штатними та позаштатними працівниками комп'ютерів та комп'ютерних мереж на підприємствах

	Кількість підприємств, які використовували комп'ютери, од.	Середня кількість працівників, які використовували комп'ютер, осіб	Частка підприємств, які використовували комп'ютери, у %	Частка працівників, які використовували комп'ютер, у % до кількості працівників підприємства	Частка працівників, які використовували комп'ютер із доступом до мережі Інтернет, у % до працівників, що використовували комп'ютер
Усього підприємств	40327	1373966	95,4	34,9	72,2
у тому числі із середньою кількістю працівників, осіб					
до 50	30053	394028	94,3	59,8	64,9
50–249	8149	290609	98,5	33,8	91,7
250 і більше	2125	689329	99,7	28,5	68,2

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [5].

розвинуті країни спочатку випереджали інші країни на цьому шляху, але найвищий рівень організації електронного уряду спостерігається в Нідерландах, Естонії, Данії, США, Канаді, Гонконгу, Австралії, Фінляндії, Норвегії. В Україні також створене Державне агентство з питань електронного урядування України, яке має власний інтернет-портал [6]. Щодо перспектив, то уряд України схвалив Концепцію розвитку електронного урядування до 2020 року [7], але це лише декларація про наміри.

Поява таких нових організаційних структур (електронних підприємств) приводить до віртуалізації роботи не тільки окремих службовців, але і невеликих трудових колективів або фірм, що складаються з 6–10 осіб і взагалі відмовляються від утримування офісів. Водночас у межах концепції е-уряду спостерігається дистанціювання трудових послуг, але вже в суспільних масштабах.

Віртуалізація в теперішній час охоплює не лише суб'єктів господарювання або уряд, але також певні схильні до цього галузі економіки. На наш погляд, схильність галузей економіки до віртуальної зайнятості залежить від двох аспектів: *по-перше,* якою мірою використовуються цифрові технології у виробництві конкретної галузі; *по-друге,* наскільки результати праці в певній галузі можуть бути оцифровані та надіслані дистанційно замовнику (*рис. 2*).

Яскравим прикладом служить охорона здоров'я. Справа в тому, що неможливо утримувати в маленьких містечках, тим більше в селищах, медичні спеціалізовані клініки та навіть окремих профільних лікарів. Однак ця нагальна проблема вирішується за рахунок дистанційних консультацій з обласними медичними центрами, де сьогодні вже не тільки надають консультації з приводу визначення діагнозу та призначення консервативного курсу лікування, а й лікарі одержали можливість бути присутніми на операціях онлайн з метою надання практичних порад. Також взагалі є випадки проведення сучасних операцій віддаленим лікарем за допомогою лазерних автоматичних маніпуляторів тощо.

Зазначені новації в медицині є не що інше, як прийняття фахових рішень у певній спеціалізованій галузі. Проте телекомунікаційні технології характерні саме тим, що вони універсальні та можуть бути застосовані в будь-яких галузях, особливо в частині автоматизації управління технологічними процесами та прийняття управлінських рішень стосовно стандартних ситуацій. Саме в такому контексті віртуальна зайнятість реалізується повною мірою.

Мова йде про електронне управління з віддаленим доступом, що забезпечує контроль за всіма або більшістю операцій підприємства. Автоматизовані системи управління підприємством (АСУП) дозволяють зекономити 60% часу при роботі з документацією, а пересічні управлінські рішення приймаються майже миттєво відповідно до закладеного алгоритму. Найбільш поширеними на ринку України виступають бухгалтерські програми, які суміщають в собі можливості ведення кадрового обліку, а саме: «1С: Підприємство», «Дебет+», «Галактика», «1С: Бухгалтерія», «Парус», «Best» [10]. На *рис. 3* зображено динаміку продажу програм для автоматизації протягом 2003–2018 рр., що наочно свідчить про зростання попиту на автоматизацію технологічних процесів, а також віддзеркалює зростання цифрової складової економіки України.

Варто зауважити, що темпи розвитку та поширення елементів цифрової економіки в розвинутих країнах ще більш стрімкі та потужні, а форми їх прояву не обмежуються лише спеціалізованим програмним забезпеченням [9]. Софт для автоматизації бізнесу служить лише технічним інструментом оцифрування бізнес-процесів, що, своєю чергою, створює нові можливості для збільшення масштабів віртуальної зайнятості. Як видно з *рис. 4*, у цей самий проміжок часу дистанційна зайнятість невпинно зростала,

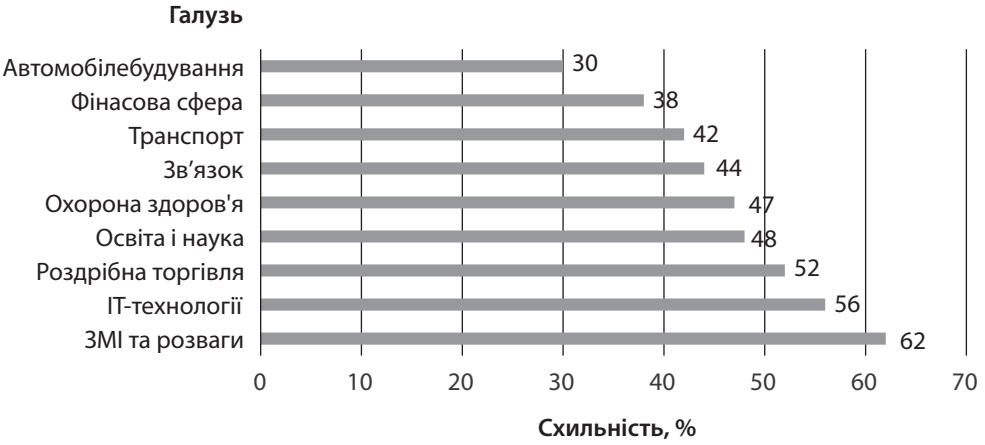

Рис. 2. Схильність галузей національної економіки України до віртуальної зайнятості, %

Джерело: складено за [4; 5; 8].

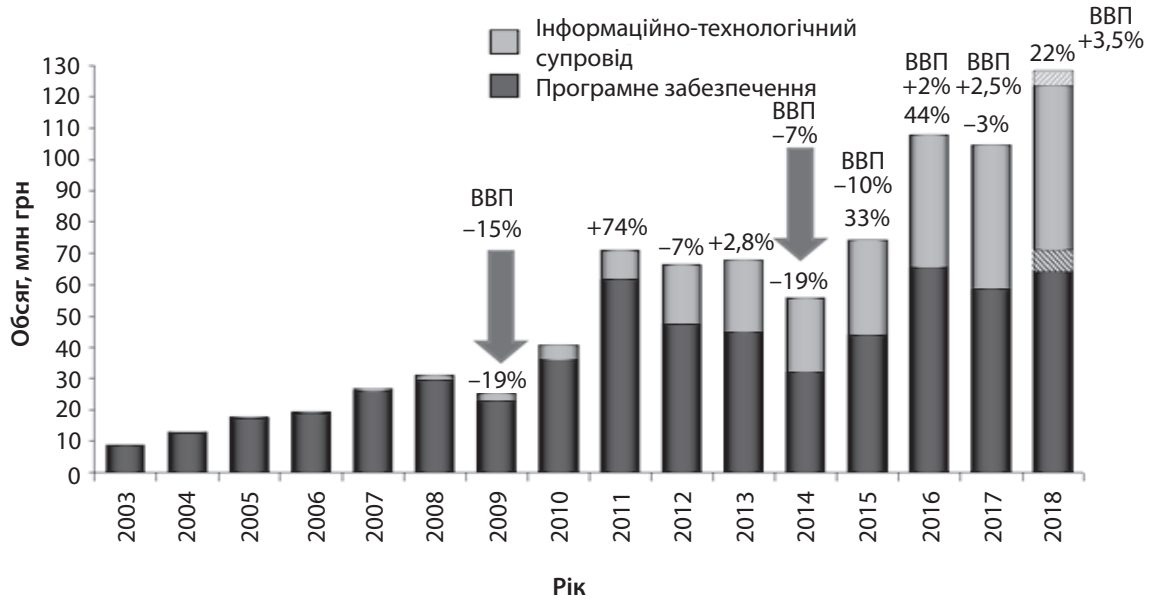

Рис. 3. Обсяги продажу софту для автоматизації в Україні

Джерело: складено за [5; 10].

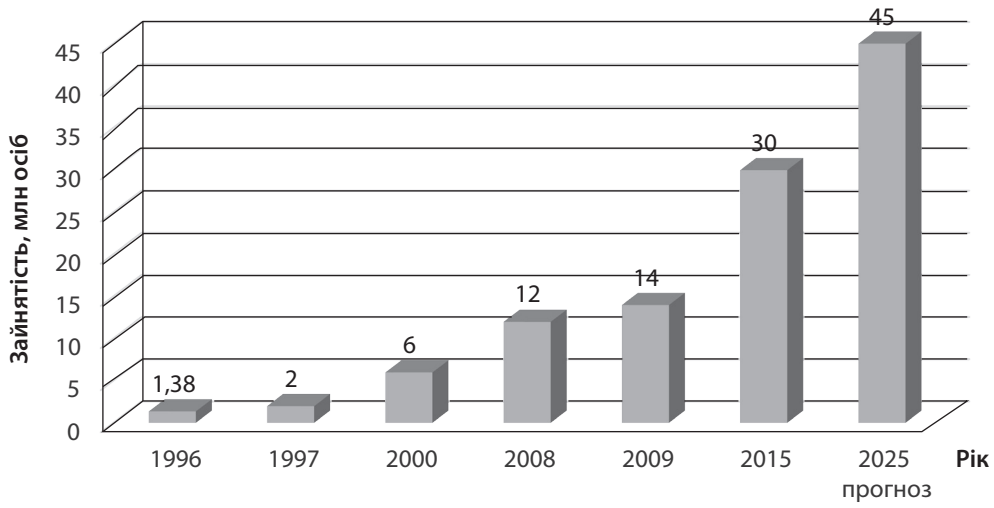

Рис. 4. Віртуальна зайнятість працездатного населення в Європі, млн осіб

Джерело: складено за [3; 4].

що, своєю чергою, свідчить про діалектичну єдність процесів діджиталізації економіки та поширення віртуальної зайнятості.

Таким чином, дистанційна зайнятість стала можливою внаслідок досягнення певного рівня телекомунікаційних технологій та з їх розвитком має закономірну тенденцію до подальшого поглиблення. Звідси рівень віртуальної зайнятості є похідним показником рівня цифрової економіки в країні в цілому або рівня опанування ІКТ безпосередньо на конкретному підприємстві зокрема.

ВИСНОВКИ

1) Віртуальна зайнятість дозволяє знизити вартість трудових послуг незалежно від того, в рамках яких трудових відносин вони були реалізовані (у штаті персоналу, фрілансінг, аутстафінг, темпорері стафінг, лізинг персоналу) порівняно зі звичайними штатними робітниками, що працюють на робочих місцях.

2) Віртуальна зайнятість зумовлює підвищення продуктивності праці, що пояснюється здебільшого економією часу на пересування до місця роботи, а також спроможністю ефективно управляти власним часом.

3) Мають місце стабільні тенденції до зростання віртуальної зайнятості на 15% щороку [4].

Це наочно свідчить про те, що віртуальна зайнятість є водночас критерієм і наслідком розвитку цифрової економіки. Прямим підтвердженням цьому виступає поява таких організаційних структур, як: віртуальні організації, електронні підприємства,

електронні уряди, процес діджиталізації роботи багатьох галузей національної економіки. Це системні перетворення національної економіки в напрямі її все більшого оцифрування. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Телеробота. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Телеробота

2. IT-индустрия вышла на 2 место в украинском экспорте услуг // Экономическая правда. 30 октября 2018. URL: https://www.epravda.com.ua/rus/news/2018/10/30/642128/

3. Віддалена робота. URL: http://vkurse.ua/ua/business/udalennaya-rabota.html

4. Телекомьютинг. Textbook.News. URL: https://all-sci.net/sistem-upravleniya-issledovanie/telekommyuting-223543.html

5. Економічна діяльність / Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/menu/ekon_d.htm

6. Електронне урядування в Україні / Державне агентство з питань електронного урядування України. URL: https://regulation.gov.ua/catalogue/regulators/id63/functions

7. Уряд схвалив Концепцію розвитку електронного урядування в Україні до 2020 року // Урядовий портал. 20 вересня 2017 р. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250283206

8. Цифровая экономика кардинально меняет глобальные инвестиционные модели. ЮНКТАД. URL: https://unctad.org/en/PressReleaseLibrary/PR17010_ru_WIR_Digital%20Economy.pdf

9. Digital Single Market. URL: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-scoreboard

10. Мазур В. Тенденції в корпоративному ринку через призму автоматизації бізнесу. URL: http://strategy.forum-west.com.ua/img/ppts/Mazur.pdf

REFERENCES

Digital Single Market. https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-scoreboard

"Ekonomichna diialnist" [Economic Activity]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/menu/ekon_d.htm

"Elektronne uriaduvannia v Ukraini" [E-government in Ukraine]. Derzhavne ahentstvo z pytan elektronnoho uriaduvannia Ukrainy. https://regulation.gov.ua/catalogue/regulators/id63/functions

"IT-industriya vyshla na 2 mesto v ukrainskom eksporte uslug" [The IT Industry Has Reached the 2nd Place in the Ukrainian Export of Services]. Ekonomicheskaya pravda. 30 oktyabrya 2018. https://www.epravda.com.ua/rus/news/2018/10/30/642128/

Mazur, V. "Tendentsii v korporatyvnomu rynku cherez pryzmu avtomatyzatsii biznesu" [Trends in the Corporate Market through the Lens of Business Automation]. http://strategy.forum-west.com.ua/img/ppts/Mazur.pdf

"Telekomiuting. Textbook. News" [Telecomuting. Textbook. News]. https://all-sci.net/sistem-upravleniya-issledovanie/telekommyuting-223543.html

"Telerobota" [Telework]. https://uk.wikipedia.org/wiki/Телеробота

"Tsifrovaya ekonomika kardinalno menyayet globalnyye investitsionnyye modeli" [The Digital Economy is Fundamentally Changing Global Investment Models]. YuNKTAD. https://unctad.org/en/PressReleaseLibrary/PR17010_ru_WIR_Digital%20Economy.pdf

"Uriad skhvalyv Kontseptsiiu rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini do 2020 roku" [The Government Approved the Concept of E-government Development in Ukraine by 2020]. Uriadovyi portal. 20 veresnia 2017. https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250283206

"Viddalena robota" [Remote Work]. http://vkurse.ua/ua/business/udalennaya-rabota.html